

УДК 343.239

І. В. Жук,

канд. юрид. наук, доц., доцент
кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх
справ;

К. О. Підпригора¹,

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра 4 курсу Національної
академії внутрішніх справ

ІНСТИТУТ АМНІСТІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

В статті розглядаються проблеми, що виникають у процесі застосування актів про амністію, а також перспективи розвитку інституту амністії у кримінальному праві України. Проаналізовано чинне законодавство, яке регулює застосування амністії, зокрема, Кримінальний кодекс України, Закон України «Про застосування амністії», Закон України «Про амністію в 2016 році» тощо, визначені недоліки та шляхи удосконалення правового регулювання у цій сфері.

***Ключові слова:** амністія, інститут амністії, звільнення від відбування покарання, гуманізм, потерпілий.*

Постановка проблеми. В перекладі з латинської мови амністія означає «прощення», тобто, звільнення винної особи від того покарання, яке за загальним правилом повинно бути застосоване за певне кримінальне правопорушення. Отже, амністія є актом прощення держави, проявом милосердя та гуманності до засудженого. Враховуючи зазначене, очевидною є необхідність чіткого закріплення процедури застосування амністії у національному законодавстві, зокрема, щодо її підстав та кола осіб. Однак аналіз чинного законодавства свідчить про наявність певної суперечливості між правовими нормами у цій сфері, що призводить до неоднозначного розуміння процедури застосування амністії.

¹ Переможець (II місце) Всеукраїнського конкурсу малих грантів для молодих вчених у галузі кримінального права, кримінології та кримінально-виконавчого права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичною роботою питань застосування амністії займалися багато вчених, зокрема: А. Губська, М. Іванова, С. Костенко, В. Малярєнко, В. Лень, С. Зельдов, С. Келіна, В. Комаров, П. Люблінський, І. Козак, В. Квашиш, С. Комарицький, В. Комаров, О. Костенко, О. Литвак, Т. Ліснієвські, В. Лунєєв, В. Малярєнко, К. Мірзажанов, О. Міхлін, А. Музика, В. Навроцький та інші. Тим не менш, багато проблем не знайшли свого остаточного вирішення. Все вищевикладене свідчить про значний ступінь актуальності теми дослідження.

Метою дослідження є ґрунтовний науково-теоретичний аналіз інституту амністії у кримінальному праві України, зокрема, його теоретичних і практичних проблем, та визначення на цій підставі шляхів удосконалення правового регулювання у зазначеній сфері.

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про застосування амністії в Україні» від 1 жовтня 1996 р. № 392 у ст. 1 визначає, що амністією вважається повне або часткове звільнення від відбування покарання осіб, визнаних винними у вчиненні злочину, або кримінальні справи стосовно яких розглянуті судами, але вироки стосовно цих осіб не набрали законної сили². Згідно з ч. 3 ст. 92 Конституції України амністія оголошується законом, тобто, відноситься до компетенції Верховної Ради. Амністія не скасовує і не змінює норм кримінального законодавства, вона є позасудовим звільненням від покарання. Тому цей акт не усуває кримінальну протиправність діянь осіб, які підпадають під його дію, а лише припиняє реалізацію каральних наслідків.

Відповідно до ч. 1 ст. 86 Кримінального кодексу (далі – КК) України, амністія оголошується Законом України щодо певної категорії осіб³. В законі про амністію вказується: категорії осіб, які підлягають звільненню за цією амністією; види покарань, від яких звільнюються засуджені; обсяг амністії,

² Про застосування амністії в Україні: Закон України від 1 жовтня 1996 р. № 392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/96-вр> (дата звернення: 01.08.2020).

³ Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print> (дата звернення: 01.08.2020).

тобто її поширення лише на покарання або ще на який-небудь вид звільнення; категорії осіб, до яких не застосовується амністія; органи, на які покладається виконання закону про амністію тощо. Відповідно до ст. 4 Закону України «Про застосування амністії в Україні» дія закону про амністію не поширюється на злочини, що тривають (триваючі злочини) або продовжуються (продовжувані злочини), якщо вони закінчені, припинені або перервані після прийняття закону про амністію⁴. Якщо кримінальне правопорушення, що підпадає під дію закону про амністію, вчинено після набрання цим законом чинності або воно було розпочате до цього моменту, а закінчене після, таке кримінальне правопорушення не може виступати передумовою звільнення особи від відбування покарання.

Особливу цікавість на сьогодні становить Закон України «Про амністію у 2016 році», який набув чинності 7 вересня 2017 р. Слід зазначити, що даний Закон закріпив концептуально нове положення, пов'язане із сучасною ситуацією в Україні, а саме, передбачив цілковите звільнення від відбування покарання осіб, які вчинили тяжкі злочини, беручи участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, та отримали статус учасника бойових дій⁵. Прийнятий закон можна назвати у деякій мірі особливим: по-перше, до нього включені категорії осіб, які брали участь в антитерористичній операції (операції об'єднаних сил); по-друге, вперше з'явилися такі незвичні формулювання, на кшталт «звільняються особи від відбування покарання частково або повністю, які вийшли на захист незалежності країни» тощо. Отже, опублікований закон передбачає амністію осіб, засуджених за вчинення умисних не тяжких і не особливо тяжких злочинів; необережних злочинів, які не є тяжкими, зокрема громадян: які на момент порушення були

⁴ Про застосування амністії в Україні: Закон України від 1 жовтня 1996 р. № 392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/96-вр> (дата звернення: 01.08.2020).

⁵ Про амністію у 2016 році: Закон України від 22 грудня 2016 р. № 1810-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-19> (дата звернення: 01.08.2020).

неповнолітніми; вагітних жінок; батьків неповнолітніх дітей або дітей-інвалідів (якщо цих засуджених не позбавили батьківських прав); визнаних інвалідами; засуджених, які досягли пенсійного віку; ветеранів війни; учасників ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС; дітей батьків старше 70 років або батьків-інвалідів, якщо у тих немає інших працездатних дітей⁶. Якщо засуджений відбуває покарання за не тяжкий і не особливо тяжкий злочин, його можуть звільнити від покарання, якщо він відбув менше половини строку основного покарання. Засудженим за менш тяжкі кримінальні правопорушення, якщо вони не підпадають під дію описаних вище норм, скоротять на половину невідбуту частину покарання.

Дія Закону поширюється, насамперед, на найбільш незахищені та соціально вразливі категорії підсудних та засуджених, проте окреме місце відведено звільненню від відбування покарання осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення⁷.

Особливістю ст. 2 Закону України «Про амністію в 2016 році» є те, що амністія для учасників бойових дій та антитерористичної операції не поширюється тільки на осіб, що вчинили особливо тяжкі злочини проти життя і здоров'я. Це виділяє дану категорію осіб, які підлягають амністії, в привілейований статус. Адже у значній частині правових норм цього закону вказується на заборону застосування амністії щодо тих осіб, які вчинили особливо тяжкі та тяжкі злочини.

Той факт, що обвинувачений або засуджений є учасником антитерористичної операції (АТО) і має статус учасника бойових дій, враховується при прийнятті рішень судами і, як правило, визнається пом'якшувальною обставиною. У цьому зв'язку хотілось би звернути увагу на судову справу № 366/2351/15-к, за обставинами якої обвинувачений скоїв умисний особли-

⁶ Про амністію у 2016 році: Закон України від 22 грудня 2016 р. № 1810-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-19> (дата звернення: 01.08.2020).

⁷ Там само.

во тяжкий злочин і був засуджений судом до умовного відбування покарання. Так, 10 червня 2016 р. Іванківським районним судом Київської області був винесений порівняно м'який вирок у справі про зґвалтування неповнолітньої дівчини учасником антитерористичної операції. Суд встановив, що 9 липня 2015 р. о 2.00 обвинувачений, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, йдучи по вулиці разом з неповнолітньою потерпілою, застосовуючи до неї фізичне і психологічне насильство, подолав її опір, і всупереч її волі задовольнив свою статеву пристрасть неприродним способом. До зґвалтування потерпіла статевим життям не жила. Підсудний своєї провини не визнав. Суд визнав обвинуваченого винним. Але при цьому як на обставину, що пом'якшує покарання, суд вказав на його участь в антитерористичній операції на сході країни. В результаті судом за зґвалтування неповнолітньої особи було призначено покарання у вигляді чотирьох років позбавлення волі умовно⁸. З урахуванням наведеного прикладу, вважаємо за необхідне підкреслити, що амністію не можна вважати справедливою, якщо її застосовують не для гуманізації покарання, а лише для залишення безкарності особи. Ні вбивства, ні зґвалтування, ні торгівля людьми не мають підпадати під жодну амністію, в якій би формі винний не скоював кримінальне правопорушення, і ким би він не був. Адже безкарність породжує вседозволеність.

Існує думка, що амністію, на відміну від інших видів звільнення від покарання, можна вважати своєрідним актом «прощення» особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, та була визнана винною. Адже інші види звільнення від покарання так чи інакше пов'язані з додатковими умовами, які свідчать або про втрату особою, яка вчинила кримінальне правопорушення, суспільної небезпеки, або ж про втрату суспільної небезпеки вчиненого діяння. Застосування амністії не пов'язується законодавцем ані з проявами позитивної посткримінальної поведінки засудженого, ані зі строками, які пройш-

⁸ Вирок Іванківського районного суду Київської області від 10 червня 2016 р. у справі № 366/2351/15-к, провадження № 1-кп/366/99/16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/5833419> (дата звернення: 01.08.2020).

ли від часу вчинення кримінального правопорушення, за винятком положень ч. 4 ст. 86 КК України, а також зміною будь-яких інших обставин. Разом з тим, вважаємо за доцільне на рівні з іншими видами звільнення від відбування покарання та звільнення від кримінальної відповідальності встановити умови, які б забезпечували права кожного учасника кримінального провадження. Адже амністія не скасовує покарання за певні діяння, а лише є підставою для відмови від кримінального переслідування стосовно чітко встановлених категорій осіб. Крім того метою амністії є демонстрація державою виконання принципів економії кримінальної репресії та гуманізму. Однак, як справедливо зазначають С. Г. Келін та В. М. Кудрявцев, гуманізм по відношенню до злочинця неможливий без гуманізму стосовно жертви, свідка та всіх інших осіб, залучених до орбіти кримінального процесу⁹. Виходячи з цього, логічним є питання, чи потрібно враховувати думку потерпілого при звільненні особи за амністією, чи відшкодування шкоди жертві може бути однією з умов звільнення людини? У зв'язку з цим у кримінальному праві існує багато суперечок, і чіткої відповіді поки немає.

Держава гарантує потерпілому захист його прав та інтересів. Думка потерпілого, висловлена в судових дебатах, має важливе значення, коли суд приймає рішення про призначення певного виду та розмір покарання, можливість звільнення від покарання та його відбування. Тому видається доцільним надати потерпілому право висловити в суді точку зору щодо того, чи відповідає його інтересам застосування акта амністії. Амністія повинна бути спрямована на баланс інтересів. У цьому випадку інтереси засуджених і їх родичів – з одного боку, та потерпілих – з іншого. Такий баланс інтересів буде досягнутий, якщо пріоритетне право на застосування амністії отримають особи, які відшкодовують шкоду, заподіяну кримінальним правопорушенням (наприклад, ст. 127 Кримінального-процесуального кодексу України).

⁹ Келина С. Г., Кудрявцев В. Н. Принципы советского уголовного права / АН СССР, Институт государства и права. М.: Наука, 1988.

А. Музика та Е. Лашук вважають, що відшкодування заподіяної шкоди жертві злочину повинно бути обов'язковою умовою для всіх видів звільнення від кримінальної відповідальності та звільнення від відбування покарання з випробуванням¹⁰. Таку ж точку зору підтримує й І. Митрофанов¹¹.

Свого часу законодавець, намагаючись захистити інтереси потерпілого при застосуванні до винних осіб актів амністії (як однієї з умов цього виду звільнення від покарання), висунув вимогу про відшкодування шкоди, заподіяної кримінальним правопорушенням. Так, Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні» та інших законодавчих актів України» від 2 червня 2011 р. № 3465 передбачено, що амністію не можна застосовувати до осіб, які не відшкодували шкоду, яку вони заподіяли, чи не усунули збитків, завданих злочином (п. «є» ст. 4). Однак ця норма проіснувала лише кілька років, і згодом її було виключено із Закону України «Про застосування амністії в Україні». На нашу думку, слід звернути увагу на необхідність більш повного, реального та ефективного забезпечення прав потерпілого при звільненні засудженого від покарання згідно із законом про амністію.

У пояснювальній записці до Закону України «Про амністію в 2016 році» зазначено: «проект Закону підготовлено відповідно до статті 92 Конституції України з метою прояву гуманізму держави у сфері виконання кримінальних покарань. Крім того, в умовах жорсткої економії державних коштів та значного дефіциту площ в установах виконання покарань, акт амністії дозволяє розвантажити місця позбавлення волі та зекономити бюджетні кошти на утримання осіб в таких установах»¹². Таким чином, цей закон розроблений для законодавчого забезпечення у 2016 р. складової частини міжгалузевого

¹⁰ Лашук С. В., Музика А. А. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання: монографія. К.: Паливода А. В., 2011. С. 87–88.

¹¹ Митрофанов І. І. Теоретичні проблеми механізму реалізації кримінальної відповідальності: монографія. Кременчук: Вид. ПП Щербатих О. В., 2010. С. 399–400.

¹² Про амністію у 2016 році: Закон України від 22 грудня 2016 р. № 1810-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-19> (дата звернення: 01.08.2020).

правового інституту вибачення державою осіб, які вчинили кримінально протиправні діяння. Метою прийняття закону було формування обґрунтованої системи критеріїв визначення кола осіб, до яких амністія застосовується, і обмежень по її застосуванню, зменшення кількості осіб, які утримуються в місцях позбавлення волі, і, як наслідок, економія бюджетних коштів, що витрачаються на утримання засуджених, забезпечення належних умов відбування покарання для осіб, які будуть продовжувати там перебувати.

Право на дострокове звільнення – один з найважливіших показників розвитку демократичної держави і авторитету державної влади. Тому амністія не повинна бути лише засобом розвантаження працівників правоохоронних органів та вивільнення місць у переповнених сьогодні кримінально-виконавчих установах. Очевидно, що особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, і отримала «прощення» цього правопорушення від держави, повинна довести, що вона гідна такої довіри і рішення про її звільнення не буде породжувати у неї відчуття безкарності. Забезпечити реалізацію цієї мети та суттєво підвищити ефективність амністії можливо за рахунок дієвого застосування інституту пробації. Слушною є думка О. В. Палійчука, який вважає, що виданню актів про амністію повинна передувати серйозна аналітична робота з тим, зокрема, щоб був складений важливий соціальний прогноз очікуваних результатів застосування амністії. Відсутність такого підходу може призвести до різкого зростання злочинності в країні, коли населення виявиться беззахисним перед амністованими, які своїми діями здатні створити значні проблеми у сфері охорони громадського порядку, здоров'я та життя громадян, власності тощо¹³.

Існуючі недоліки механізму застосування амністії, в одних випадках, призводять до її необґрунтованого незастосування стосовно осіб, що підлягають амністуванню, а в інших – звільнення від відбування покарання обви-

¹³ Палійчук О. В. Інститут амністії та помилування: поняття, особливості. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2007. № 2. С. 75–82.

нувачених і засуджених, на яких амністія не поширюється. Прикладом такого недоліку є наступна ситуація. Так, у ст. 3 Закону України «Про застосування амністії в Україні» визначено, що рішення про застосування або незастосування амністії приймається судом стосовно кожної особи індивідуально після ретельної перевірки матеріалів особової справи та відомостей про поведінку засудженого під час відбування покарання¹⁴. У ч. 3 ст. 8 Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні» щодо повної реабілітації політичних в'язнів» від 27 лютого 2014 р. № 792-VII закріплено, що строки звільнення осіб за законом про індивідуальну амністію встановлюються у такому законі. А п. 2 Прикінцевих положень Закону запроваджує такий термін як «негайне звільнення»¹⁵. Правило ст. 3 Закону України «Про застосування амністії в Україні» було порушене, адже Верховна Рада України фактично та формально «негайно звільнила» 42 особи без участі суду та з'ясування факту, чи мали вони право на амністію згідно зі ст. 4 Закону № 792-VII. Відповідно до ст. 4 Закону України «Про застосування амністії в Україні» амністія взагалі не може бути застосована до осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, до осіб, що засуджені за умисне вбивство при обтяжуючих обставинах, за терористичний акт¹⁶. Змін до цієї статті не вносилося, і додаткових винятків не встановлювалося. Як свідчить оприлюднена у ЗМІ інформація, один із 42 звільнених осіб, а саме Д. С. Павличенко, засуджений до довічного позбавлення волі¹⁷. Таким чином, на нього не могла поширюватися дія Закону № 792-VII, і амністія не мала бути застосована. Утім суд при цьому зміг безпосередньо застосовувати положення ст. 8 Конституції України про верховенство права, задля того, щоб

¹⁴ Про застосування амністії в Україні: Закон України від 1 жовтня 1996 р. № 392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/96-вр> (дата звернення: 01.08.2020).

¹⁵ Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні» щодо повної реабілітації політичних в'язнів: Закон України від 27 лютого 2014 р. № 792-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792-18#Text> (дата звернення: 01.08.2020).

¹⁶ Про застосування амністії в Україні: Закон України від 1 жовтня 1996 р. № 392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/96-вр> (дата звернення: 01.08.2020).

¹⁷ Рада звільнила Павличенків як політв'язнів. *Українська правда*. 2014. 24 лютого. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/02/24/7016123> (дата звернення: 01.08.2020).

обійти імперативність переліку осіб, зазначених у прикінцевих положеннях. Отже, відсутність у п. 1 Прикінцевих положень даних про те, за які саме злочини засуджені особи, не дає можливості стверджувати, що індивідуальна амністія була правомірно застосована до всіх 42 в'язнів. При цьому, як ми бачимо, введення в законодавство України терміну «індивідуальна амністія» було здійснено виключно для звільнення цих 42 в'язнів. Вказаним вище Законом від 27 лютого 2014 р. № 792-VII Верховна Рада фактично здійснила не притаманну їй функцію правосуддя, тоді як правосуддя в Україні здійснюється виключно судами (ст. 124 Конституції України), а парламент є єдиним органом законодавчої влади в Україні (ст. 75 Конституції України). Така правова колізія може бути вирішена лише на законодавчому рівні через внесення відповідних змін до КК України, або ж скасуванням змін та доповнень до Закону України «Про застосування амністії в Україні».

Варто погодитися з В. Бурдіним у тому, що практика прийняття законів про амністію майже щороку є неприпустимою. Як влучно зауважив учений, «амністія для особи повинна бути неочікуваним «актом пробачення» вчиненого нею злочину. В іншому випадку амністія тільки породжуватиме відчуття безкарності і сприятиме рецидиву»¹⁸. Можна підтримати позицію вчених, які вважають, що амністія може бути досить ефективним засобом державного реагування у випадку, наприклад, істотної зміни політичної ситуації в державі і звільнення у зв'язку з цим тих категорій осіб, злочини яких так чи інакше були обумовлені попереднім політичним режимом¹⁹. Разом з тим, не слід сприймати амністію суто як інструмент незастосування покарання до «певної» категорії осіб та як засіб для вивільнення місць у переповнених на сьогодні кримінально-виконавчих установах.

¹⁸ Бурдін В. М. Окремі проблеми застосування амністії в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2011. Вип. 54. С. 336.

¹⁹ Энциклопедия уголовного права. Т. 10. Освобождение от уголовной ответственности и наказания / Издание профессора Малинина. СПб: СПбГКА, 2008. С. 683–684.

Висновки. Отже, з метою удосконалення механізму застосування амністії в Україні вважаємо за необхідне привести у відповідність Закон України «Про застосування амністії в Україні» від 1 жовтня 1996 р. № 392/96 зі змінами до КК України, внесеними Законом від 6 травня 2014 р. № 1246-VII «Про внесення змін до деяких законів України щодо застосування амністії в Україні». Адже у ст. 4 Закону № 392/96 немає обмежень застосування амністії щодо осіб, які не відшкодували шкоду потерпілим, а також осіб, засуджених за торгівлю людьми, за кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, отримання неправомірної вигоди службовою особою, застосування зброї масового знищення, геноцид тощо.

Крім того, вважаємо за доцільне запровадити практику звільнення від відбування покарання на підставі закону про амністію лише за певних умов, наприклад, за наявності згоди потерпілої особи на таке звільнення. Важливою умовою має бути і те, щоб підозрюваний висловив бажання стосовно застосування щодо нього акту амністії, визнав свою вину і відшкодував або до початку судового розгляду зобов'язувався відшкодувати завдані ним збитки чи усунути заподіяну кримінальним правопорушенням шкоду.

Список використаних джерел

1. Бурдін В. М. Окремі проблеми застосування амністії в Україні. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2011. Вип. 54. С. 335–337.
2. Вирок Іванківського районного суду Київської області від 10 червня 2016 р. у справі № 366/2351/15-к, провадження № 1-кп/366/99/16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/5833419> (дата звернення: 01.08.2020).
3. Келина С. Г., Кудрявцев В. Н. Принципы советского уголовного права / АН СССР, Институт государства и права. М.: Наука, 1988. 131 с.
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print> (дата звернення: 01.08.2020).
5. Лащук Є. В., Музика А. А. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання: монографія. К.: Паливода А. В., 2011. 192 с.
6. Митрофанов І. І. Теоретичні проблеми механізму реалізації кримінальної відповідальності: монографія. Кременчук: Вид. ПП Щербатих О. В., 2010. 520 с.

7. Палійчук О. В. Інститут амністії та помилування: поняття, особливості. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2007. № 2. С. 75–82.

8. Про амністію у 2016 році: Закон України від 22 грудня 2016 р. № 1810-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-19> (дата звернення: 01.08.2020).

9. Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні» щодо повної реабілітації політичних в'язнів: Закон України від 27 лютого 2014 р. № 792-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792-18#Text> (дата звернення: 01.08.2020).

10. Про застосування амністії в Україні: Закон України від 1 жовтня 1996 р. № 392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/96-вр> (дата звернення: 01.08.2020).

11. Рада звільнила Павліченків як політв'язнів. *Українська правда*. 2014. 24 лютого. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/02/24/7016123> (дата звернення: 01.08.2020).

12. Энциклопедия уголовного права. Т. 10. Освобождение от уголовной ответственности и наказания / Издание профессора Малинина. СПб: СПбГКА, 2008. 882 с.

REFERENCES

1. Burdin, V.M. (2011). Okremi problemy zastosuvannya amnistiyyi v Ukrayini. *Visnik Lvivs'kogo universytetu*. Seriya urydychna, Vol. 54, 335–337 [in Ukrainian].

2. Vyrok Ivankivs'koho rayonnoho sudu Kyuyivs'koyi oblasti vid 10 chervnya 2016 r. u spravi № 366/2351/15-k, provadzhennya № 1-kp/366/99/16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/5833419>.

3. Kelina, S.G., Kudryavtsev, V.N. (1988). *Pryncypy sovietskogo ugovnogo prava*. M.: Nauka [in Russian].

4. Kryminal'nyy kodeks Ukrayiny: Zakon Ukrayiny vid 5 kvitnya 2001 r. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print>.

5. Lashchuk, E.V., Musika, A.A. (2011). *Predmet zlochinu: teoretychni osnovy piznannya*. K.: Palivoda A.V. [in Ukrainian].

6. Mitrofanov, I.I. (2010). *Teoretychni problemy mehanizmu realizacii kryminal'noyi vidpovidal'nosti*. Kremenchuk: Vyd. PP Shcherbatykh O.V. [in Ukrainian].

7. Paliychuk, O.V. (2007). Institut amnistiyyi ta pomyluvannya: ponyattya, osoblyvosti. *Visnyk Luhanskogo derzhavnogo universytetu vnutrishnich sprav im. E.O. Didorenka*, Vol. 2, 75–82 [in Ukrainian].

8. Pro amnistiyyu u 2016 rotsi: Zakon Ukrayiny vid 22 hrudnya 2016 r. № 1810-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-19>.

9. Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrayiny «Pro zastosuvannya amnistiyyi v Ukrayini» shchodo povnoyi rehabilitatsiyyi politychnykh v"yazniv: Zakon Ukrayiny vid 27 lyutoho 2014 r. № 792-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792-18#Text>.

10. Pro zastosuvannya amnistiyyi v Ukrayini: Zakon Ukrayiny vid 1 zhovtnya 1996 r. № 392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/96-вр>.

11. Rada zvil'nyla Pavlichenkiv yak politv"yazniv. (2014). *Ukrayins'ka pravda*, 24 lyutoho. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/02/24/7016123> [in Ukrainian].

12. Encyclopediya kriminal'nogo prava. (2008). Vol. 10. Osvobozhdeniye ot ugovnoy otvetstvennosti i nakazaniya. SPb: SPbGKA [in Russian].

Жук И. В., Пидопрыгора К. О. Институт амнистии в уголовном праве Украины: проблемы и перспективы развития

В статье рассматриваются проблемы, возникающие в процессе применения актов об амнистии, а также перспективы развития института амнистии в уголовном праве Украины. Проанализировано действующее законодательство, регулирующее применение амнистии, а именно: Уголовный кодекс Украины, Закон Украины «О применении амнистии», Закон Украины «Об амнистии в 2016 году» и др., определены недостатки и пути усовершенствования правового регулирования в этой сфере.

Ключевые слова: амнистия, институт амнистии, освобождение от отбывания наказан, гуманизм, потерпевший.

Zhuk I. V., Pidoprygora K. O. Amnesty institute in criminal law of Ukraine: problems and development prospects

The article considers the problems that arise in the process of application of amnesty acts, as well as the prospects for the development of the institution of amnesty in the criminal law of Ukraine. The current legislation governing the application of amnesty is analyzed, in particular, the Criminal Code of Ukraine, the Law of Ukraine «On Amnesty», the Law of Ukraine «On Amnesty in 2016», etc., based on which shortcomings and ways to improve legal regulation in this area were identified.

In particular, it is noted that amnesty, unlike other types of release from punishment, can be considered a kind of «forgiveness» of a person who has committed a criminal offense and was found guilty. The application of amnesty is not connected by the legislator with the manifestations of positive post-criminal behavior of the convict, nor with the terms that have passed since the commission of the criminal offense, as well as the change of any other circumstances. At the same time, a person who has committed a criminal offense and received a «pardon» from the state must prove that he or she is worthy of such trust and the decision to release him or her will not create a sense of impunity. It is possible to ensure the

realization of this goal and significantly increase the effectiveness of the amnesty through the effective use of the institution of probation.

It is established that the existing shortcomings of the amnesty mechanism, in some cases, lead to its unjustified non-application to persons subject to amnesty, and in others - release from serving the sentence of accused and convicted persons to whom the amnesty does not apply. The expediency of introducing the practice of release from serving a sentence on the basis of the law on amnesty only under certain conditions, for example, with the consent of the victim to such release is substantiated. It should also be an important condition for the suspect to express a wish to have an amnesty applied to him, to admit his guilt and to reimburse or undertake to reimburse the damages caused by him or to remedy the damage caused by the criminal offense before the trial.

Key words: *amnesty, institution of amnesty, release from serving a sentence, humanism, victim.*